

NORGES HØYESTERETT

Den 22. mai 2017 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Matheson, Falch og Bergh i

HR-2017-1004-U, (sak nr. 2017/545), sivil sak, anke over kjennelse:

A (advokat Svein-Harald Stavnes Wennevik)

mot

Staten v/Universitetet i Oslo

(Regjeringsadvokaten
v/advokat Kari Sigurdson)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder spørsmål om rettslig interesse i sak om overprøving av vedtak om utestenging etter universitets- og høyskoleloven.
- (2) I sak om mistanke om forsøk på fusk ved innlevering av obligatorisk oppgave i emnet X høsten 2015 fattet Den sentrale klagenemnd ved Universitetet i Oslo vedtak den 14. mars 2016 om å annullere eksamen og utestenge A vårsemesteret 2016.
- (3) Etter klage fra A fattet Felles klagenemnd slikt vedtak den 22. juni 2016:
  - "1. Vedtak fattet av den sentrale klagenemnd ved UiO i sak 3501/2016, stadfestes.
  2. A fratras retten til å gå opp til eksamen ved institusjoner underlagt lov om universiteter og høyskoler i ett semester, jf. uhl. § 4-8 (3)."
- (4) A brakte vedtaket fattet av Felles klagenemnd inn for tingretten for rettslig prøving. Saken ble begrenset til å gjelde gyldigheten av vedtaket om å utestenge A i ett semester. Staten v/Universitetet i Oslo påsto saken avvist på bakgrunn av manglende rettslig interesse idet det er tale om et fortidig forhold hvor utestengingsperioden er utløpt.

(5) Oslo tingrett avsa kjennelse 21. desember 2016 med slik slutning:

"Sak nr. 16-154924TVI-OTIR/04 fremmes."

(6) Staten v/Universitetet i Oslo anket til lagmannsretten. Borgarting lagmannsrett avsa kjennelse 13. februar 2017 med slik slutning:

"Saken avvises."

(7) A har anket til Høyesterett. Anken gjelder lagmannsrettens rettsanvendelse og bevisvurdering. Det er i hovedsak gjort gjeldende:

(8) Det er sannsynliggjort at A har et aktuelt og reelt behov for å få prøvd vedtakets gyldighet. Det at utestengingsvedtaket var av så kort varighet må få betydning for vurderingen av om kravet til aktualitet er oppfylt. A hadde i praksis ikke mulighet til å anlegge forføyningssak hva gjelder iverksettelsen av det endelige utestengingsvedtak, og hans begjæring om utsatt iverksettelse av vedtaket om utestenging ble ikke tatt til følge. Det har også betydning at saken reiser prinsipielle spørsmål. As studieprogresjon er påvirket også etter utestengingsperioden som følge av den feilaktige inndragningen av studieretten for en periode høsten 2016. De rettergangsregler som følger av universitets- og høyskoleloven § 4-11 tilsier at det skal være adgang til domstolsprøving. Utestenging er straff etter Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 6 nr. 1, og det vil være i strid med konvensjonen å nekte domstolsprøving av et slikt vedtak.

(9) A har nedlagt slik påstand:

1. Lagmannsrettens kjennelse oppheves, og sak nr. 16-154924TVI fremmes.

2. A tilkjennes erstatning for sakens kostnader."

(10) *Staten v/Universitetet i Oslo* har tatt til motmæle, og har i hovedsak anført:

(11) Saken gjelder et fortidig forhold, og det er ikke sannsynliggjort at en domstolsprøving av utestengingsvedtaket vil ha noen faktisk eller rettslig betydning for A. Det er ikke tilstrekkelig at A ønsker moralsk oppreisning. Det er ikke avgjørende at vedtaket om utestengelse hadde kort varighet. A hadde for øvrig anledning til å anlegge forføyningssak. Saken reiser ikke prinsipielle spørsmål. De rettergangsregler som følger av universitets- og høyskoleloven § 4-11 gir ikke grunnlag for å fravike kravet til rettslig interesse i tvisteloven § 1-3. Den feilaktige inndragningen av studieretten for en periode høsten 2016 (som var en følge av utestengingsvedtaket for våren 2016), har ikke hatt noen praktiske konsekvenser for A, og det har ikke ført til noen forsinkelse i studieprogresjonen. Utestenging er ikke straff etter EMK artikkel 6 nr. 1.

(12) Staten v/Universitetet i Oslo har nedlagt slik påstand:

"Anken forkastes."

(13) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at saken gjelder en videre anke der lagmannsretten har truffet avgjørelse om å avvise søksmålet fra tingretten. Ankeutvalget har dermed full kompetanse, jf. tvisteloven § 30-6 første ledd bokstav a.

- (14) Ankeutvalget finner at lagmannsrettens kjennelse må oppheves og at søksmålet fremmes.
- (15) Søksmålet gjelder gyldigheten av vedtak om ett semesters utestenging etter universitets- og høyskoleloven § 4-8 tredje ledd. Utestenging kan besluttes for inntil ett år. Adgangen til domstolsprøving av slike vedtak er uttrykkelig regulert i § 4-11 som lyder:
- "§ 4-11. Domstolsprøving av vedtak om bortvisning eller utestenging**
- (1) Studentene kan bringe vedtak om bortvisning, utestenging og skikkethetsvurdering inn for prøving ved tingretten i den rettskrets institusjonens administrasjon har sitt sete. Slikt søksmål må reises innen tre måneder etter at endelig vedtak foreligger.**
- (2) Forliksmegling foretas ikke. Institusjonen dekker alle omkostninger ved søksmålet for tingretten, herunder også honorar til saksøkers advokat, i samsvar med § 4-8 femte ledd.**
- (3) Retten kan prøve alle sider av vedtaket."**
- (16) Det er et generelt vilkår for å få en sak realitetsbehandlet av en domstol at den som fremsetter begjæringen, har et reelt behov for å få saken avgjort overfor motparten, jf. tvisteloven § 1-3 andre ledd og Rt-2013-302 avsnitt 15. Paragraf 1-3 vil supplere en særlig rettergangsregel – slik universitets- og høyskoleloven § 4-11 er – for en bestemt type søksmål der den særlige regelen er taus. Men i den grad den særlige rettergangsregelen gir en annen løsning enn den som fremgår av tvisteloven § 1-3, vil de særlige reglene gå foran, jf. Schei med flere, Tvisteloven, kommentarutgave, 2. utgave, bind I side 16.
- (17) For rettslig prøving av vedtak om utestenging fra universitet og høyskoler er det uttrykkelig bestemt at det kan reises søksmål innen tre måneder regnet fra endelig vedtak. Av dette følger at vedtaket ofte vil være under gjennomføring mens søksmålsfristen løper. Det vil også kunne være endelig gjennomført før rettsbehandlingen er påbegynt eller mens den verserer i første instans. Ved en eventuell ankebehandling vil dette som oftest være situasjonen.
- (18) Den særlige reguleringen av prøvingsretten og søksmålsfristen i universitets- og høyskoleloven bygger etter ankeutvalgets oppfatning på at den som utestenges, anses for å ha nødvendig rettslig interesse i å få prøvd rettmessigheten av vedtaket også om det er gjennomført, bare søksmålet er reist innen fristen. Dette ligger innebygget i fristbestemmelsens karakter. I motsatt fall ville prøvingsretten svært ofte bli illusorisk fordi søksmålsadgangen bortfaller underveis. Hadde det vært lovgivers mening, ville det vært nærliggende å presisere denne virkningen i universitets- og høyskoleloven § 4-11.
- (19) Forarbeidene til universitets- og høyskoleloven § 4-11 bygger klart på et syn om at den som utestenges, har tilstrekkelig søksmålsinteresse selv om vedtaket er gjennomført, jf. Ot.prp. nr. 79 (2003–2004). Der heter det på side 42:
- "Studentenes rett til domstolsprøving er begrunnet i særlige rettssikkerhetsbetraktninger fordi vedtak om bortvisning og utestenging vil innebære vesentlige inngrep for de studenter det gjelder. Det er derfor viktig at studentene gis reelle muligheter for å overprøve vedtak av en slik karakter. Denne bestemmelsen er etter departementets vurdering så viktig at den bør gjelde både for statlige og private institusjoner."**
- (20) Det er med utgangspunkt i utestengingens karakter, se også påpekningen i Prop. 95L (2015–2016) side 18 om at denne type vedtak "har et visst straffepreg", vanskelig å forstå uttalelsen

slik at søksmålsadgangen bare skal gjelde så lenge vedtaket ikke er effektivt.

- (21) På bakgrunn av den særlige reguleringen i universitets- og høyskoleloven § 4-11 er det ikke behov for å vurdere betydningen av tvisteloven § 1-3 nærmere.
- (22) Lagmannsrettens kjennelse må etter dette oppheves og søksmålet fremmes.
- (23) Ankende part har krevd seg tilkjent sakskostnader. Krav om sakskostnader tas til følge. Vedrørende sakskostnadsfastsettelsen bemerkes: Kostnadene som nå fastsettes er knyttet til behandlingen av spørsmålet om saken skal fremmes for tingretten. Spørsmålet har vært gjenstand for særskilt anke, og kostnadene skal fastsettes for alle instanser, jf. tvisteloven § 20-8 andre punktum. I ankende parts sakskostnadsoppgave for tingretten er det ikke spesifisert hvilke kostnader som knytter seg til spørsmålet om saken skal fremmes. Det tilkjennes derfor ikke særskilte kostnader for tingretten her. For lagmannsretten ble det fremsatt sakskostnadskrav på 8 568,75 kroner inkludert merverdiavgift. For arbeidet med anken til Høyesterett har ankende part krevd seg tilkjent sakskostnader med 8 328 kroner inklusive merverdiavgift. I tillegg kommer rettsgebyr for anken til Høyesterett på 6 294 kroner.
- (24) Avgjørelsen er enstemmig.

S L U T N I N G :

1. Lagmannsrettens kjennelse oppheves, og saken fremmes for tingretten.
2. I sakskostnader for lagmannsretten og Høyesterett betaler staten v/Universitetet i Oslo til A 23 190,75 – tjuetretusenetthundreogfemti 75/100 – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av kjennelsen.

Ingvald Falch
(sign.)

Wilhelm Matheson
(sign.)

Espen Bergh
(sign.)

Riktig utskrift: